

המידה הנכונה – תשעה באב ופרשת דברים תשפ"ג

על פי שיעורו של הרה"ג מרדכי שריקי שליט"א על תשעה באב לאור כתבי הרמח"ל

המידות משמשות אותנו לייצר ולפעול בתוך המציאות. כשרוצים להכין עוגה, מודדים את הקמח, את השמן, את הסוכר ואת מספר הביצים. כשעוסקים באפיה, אפשר שהמידה תהיה 'בערך', לעומת זאת כשמודדים תרופה מצילת חיים לאדם, המינון משמעותי בהרבה, וכן כשמתכננים גשר עליו אמורות לנסוע מכוניות בעלות משקל רב, ישנה משמעות עצומה למידות העמודים שתומכים בו.

יוצא אם כן שמי שרוצה לחיות במציאות, משתמש הרבה במידות. בלימודנו הפעם, נסתכל על המידות באופן מעמיק ומרענן שיעורר בנו את ההבנה מהו האבל שלנו על בית המקדש ביום תשעה באב. את הלימוד נפתח בשאלה: מהי המידה 'הכי' ?

מהן מידותיו של בית המקדש? בארכיטקטורה המודרנית, יבואו וימדדו תחילה את המשטח הנתון בהר הבית, יחשבו את דרכי הגישה, את הנגישות ועוד, ומתוך כך יוכלו להציע את ההעמדה המתאימה העולה מ'אילוץ השטח'. אולם כל המידות של בית המקדש נתנו באופן אחר לחלוטין, כל אחת מהן מביעה איזו תכונה רוחנית של הנהגת המציאות.

בתורת ישראל ישנם ספרים שחלקם במישור הטכני ההנדסי, המתעד את המידות בבית המקדש, וחלקם בעולם הפנימי המתאר את ההקשר העמוק שבין מידה בבית המקדש ובין הפעולה הרוחנית שהיא מבטאת בתוך המציאות. מתוך אותם ספרים אפשר להתרשם מהעושר הנפלא שמבטא בניין בית המקדש בתוך העולם כתיאור מדויק של רצונו של הבורא להפעיל ולהנהיג את עולמו.

הפלא הזה של בית המקדש הוא יסוד גדול בהבנת המציאות שלשמו צריך להעמיק עוד בעניין המידות. המציאות החומרית שאנו 'חיים' בתוכה, היא מוגבלת ומצומצמת. לכל דבר בה יש מידה, יש קצה, שבלעדיהם, אינו יכול להתקיים בתוך העולם. ולעומת זאת הבורא שברא עולם זה, אינו מוגבל, אין לו שום שיעור, והתכונה הראשונית שאנו מייחסים לו היא אין-סופיות: "אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא, לעת נעשה בחפצו כל אזי מלך שמו נקרא. ואחרי ככלות הכל, לבדו ימלוך נורא..." (מתוך פיוט אדון עולם).

הדרך שבה תתחבר האין סופיות עם המוגבלות, מביאה מספר יצירות בתוך הממדים המוגבלים. הראשון הוא האדם שיש בו 'צלם אלהים' – וכך, מתוך כל הבריות יש איזו בריה שיש בה את האין סופיות בתוכה. לאדם יכולת להשתנות וללמוד באופן בלתי מוגבל כמעט, ולכן יש בו מידה שאינה 'נעולה' כמו בכל שאר הברואה. לאדם נותן הבורא את המקום שמאפשר באופן פיזי ולא רק פנימי, לחבר את האין סופיות – בית מקדש שכל מידה שבו יש בה מן האין-סופיות.

בית המקדש ייצג את המלכות של הבורא במציאות, בהבאת הממד שאינו בה לתוכה – אין סוף בתוך סוף. השיא כפי שמתואר במשנה, היה שמחת בית השואבה ושמחת תורה שעליהם נאמר שמי שלא ראה אותם לא ראה שמחה בימיו. התגלתה שם האורה שמביאה סוף למיתה, שמחיה בעוצמה אדירה את החיים. התחברות של ה'מעבר' עם הקיים. ואת המנגנון הזה מתאר הרמח"ל כשמבאר את השמחה במגילת אסתר.

הרמח"ל מבאר את הפסוק במגילה: "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון.." ביחס לאותם הביטויים של שמחה, שסיבתם היא עמוקה מאוד. אפשר היה לחשוב שהשמחה של היהודים היא מהצלתם מגזרות המן. הרמח"ל מוצא סיבות עמוקות בהרבה, המשפיעות על מצב רוחה של המציאות כולה. כותב הרמח"ל: ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר (ח, טז). הנה ידוע שהתורה היא כלל התפיסה שאין סוף ברוך הוא תופס במידות העליונות.

ומהארה זאת יוצאות נשמות ישראל. ועל ידם מתקשרים ומתדבקים באור א"ס ב"ה. ואם ישראל אינם עוסקים בתורה, גם א"ס ב"ה עוזב ח"ו מלתפוס במדות. ואז כל דברי העולם מתקלקלים והולכים. וזהו מה שישראל חטאו, שלזה הוצרכו לגלות לבבל. וזה כמו שאמר הכתוב, "על מה אבדה הארץ וכו' ויאמר ה'" - שהוא שם הוי"ה ב"ה המנהג כל המדות והמאורות בסוד התפיסה. "על עזבם את תורת", שהיא ההארה שעל ידה האדון ב"ה תופס במידות. וכשעזבו את התורה, כך א"ס ב"ה עזב מלתפוס המידות העליונות שיביאו להם השפעות הקדושות. וזה מה שתקנו בגאולה כמו שאמר הכתוב, "קימו וקיבלו" - קימו עכשיו מה שקבלו כבר. וזהו, "ליהודים היתה אורה", וארז"ל, אורה זו תורה "ושמחה" - זו שמחה של תורה, שמחה של מצוה, שעל ידו הנשמות מתלהטים ומתמלאים באור של קדושה, ואז נמשך אליהם אור הזו"ן, וזהו, "וששון ויקר". [ו]:

היהודים ששמחים במגילת אסתר, נגאלו מגזרתו של המן, קיבלו היתר לבנות מחדש את בית המקדש, אבל, בעיקר, גילו את חיי התורה שהם נאמנים לה, שהיא השדרה הפנימית של הנפשיות שלהם, המביאה אותם להרגיש את הטוב של החיים, את המשמעות והברכה, שמהווה בסיס נכון להחזיר למציאות את בית המקדש ואת הקשר עם הבורא.

המערכת העליונה שמתוארת בדבריו של הרמח"ל מבטאת שהתורה שהיהודים חזרו לחיות אותה באופן טוב יותר בימי אסתר, היא הכלי הראשון שבו מביא האין סוף את אי - הגבלתו לאיזשהו מתאר מוגדר רוחנית, בכלליה של תורה, באותיותה של תורה, בשמות והגדרות רוחניות המופיעות בה, שמתוכן יכולים היצורים התבוניים - הנשמות של ישראל, לקבל מושג על רצונו של הבורא בתוך המציאות.

התורה היא אוסף המידות הרוחני הראשון שדרכו מבטא הבורא את חיבורו אל העולם. בכל סיפור שמופיע בה, טמונים אוצרות רוחניים נסתרים שכשלומדים אותם נכון, משנים את התפיסה ביחס לאירועים ועניינים עולמיים. מאחר שישנה דרך וביטויים פנימיים, הביטוי שלהם בחיים מופיע דרך מקום מעשי, דרך בית המקדש, שבמידותיו ובעבודה שנעשית בו, מורה שבחיים מופיעה תופעת האין סוף בחיבור אמיץ וקיים.

בדבריו של הרמח"ל מתוארת הסיבה שבגללה ארעה הגלות - שהתורה נעזבה. אין הכוונה שלא למדו או עסקו בתורת משה וישראל, אלא, שהשאירו אותה ברמה החיצונית של הלימוד ושל הקיום. לא הפכו אותה להיות בתוך החיים, לא גרמו שהאין סוף המתבטא במצוותיה ובחכמתה, יחדור לתוך החיים ויצבע אותם בצבע אין סופי.

הדרך שבה נשוב לבנות את בית המקדש, מתחילה בדרך החיים שאנו מאמצים לעצמנו. אם נדע ללמוד את התורה באופן עמוק שמחפש אחר הנצח, אם נקיים את מצוותיה המופלאות מתוך חיבור באין סוף הנמצא בהן, ולא כהכרח ובסתמיות, נכין בעצמנו את הכלים הלאומיים לקראת בניינו של בית המקדש - שיאפשר את החיבור של האין סוף בתוך המציאות שלנו. נתפלל שביום ט' באב הזה נזכה לכך.

שבת שלום, חנוכה נהרץ דורון קולר

334

ח' אב

חורבן

חורבה.

כשאנו נמצאים בטויל ורואים כמה אבנים זו ליד זו, המדריך מכריז בהדר חשיבות: "זאת חורבת קיסוס תחתית, ואנו מביטים בכמה אבנים מסודרות בריבוע..."

חורבה מתארת לנו מציאות של בניין, שהיה בנוי על תילו, ושירת מטרת כלשהן. עקב מה שעבר עליו הוא חרב, וכעת הוא גל של אבנים.

אנו משמרים את החורבות בצורה מוקפדת מאוד, כיון שאנו יכולים ללמוד מהן הרבה. מה היה, וכיצד פעל. מה היו העקרונות שעל פיהם התנהלו החיים, וכיצד הם משפיעים על ימינו אנו.

שימור זכר החורבן יוצר אצלנו תרבות עכשווית, חזקה ועמוקה מאד.